

D

1903 júl. 24

Gullner belügyi államtitkár átírata gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnökhöz a „Česko-Slovenská Jednota” működésének megfigyelését célzó, az érdekelt megyék főispánjaihoz intézett belügyminiszteri körlevél tárgyában, 1 melléklettel

ME 1903—XVa—318 (3164)

(Litografált irat.)

Magyar királyi belügyminiszter

321 szám

Res.

Bizalmas

A múlt 1902. évben Ungarisch-Bród városban „Cseh-tót nemzeti egység” cím alatt megalkult új pánszláv egyesület működésének megfigyelése tárgyában Pozsony, Trencsén, Árva, Liptó, Túróc, Zólyom, Bars vármegyék főispánjához intézett leiratotnak másolatát tudomásulvétel végett idecsatoltan tisztelettel megküldeni.

Budapesten, 1903. évi július hó 24-én

A miniszter helyett

Gullner s. k.

államtitkár

Melléklet:

Belügyminiszteri körlevél 1903. júl. 24. Pozsony, Trencsén, Árva, Liptó, Túróc, Zólyom és Bars megyék főispánjaihoz a „Česko Slovenská Jednota” működésének megfigyelése tárgyában

ME 1903—XVa—318 (3164)

(Litografált irat.)

Magyar királyi belügyminiszter

321 szám.

Res.

Másolat

Bizalmas

kizárólag saját kezéhez

[Szláv hírlapi közlemények szerint a múlt 1902. évben Morvaországban új cseh-tót egyesület alakult, mely egyesület az osztrák belügyminiszter úrnak e tárgyban 1903. évi április hó 27-én 186. szám alatt hozzám intézett átírata szerint „Národní jednota Česko-slovenska” magyarul: „cseh-tót nemzeti egység” elnevezés alatt Ungarisch-Bród városban székel, és 1902. évi november hó 16. napján tartotta alakuló közgyűlését, és amely egyesület nem valamely fiókegylete a Prága városban székelő „Cseh-tót Egység” nevű egyesületnek, hanem attól jogilag teljesen különálló egyesületi működést fejt ki.

Az osztrák belügyminiszter úr fent hivatolt átírata kapcsán megküldte az említett új egyesületnek alapszabályait is, mely alapszabályokból közlöm a következőket: Az egyesületnek célja abban áll, hogy főleg a Morvaország délkeleti részében lakó cseh-tót népnek társadalmi, nemzeti szellemi és anyagi téren való fellendülését elősegítse, mely célt a szóban forgó egyesület úgy akarja elérni, hogy 1. alaposan meg akarja ismerni a Morvaországban lakó cseh-tót népnek összes társadalmi, nemzeti, szellemi és anyagi viszonyait, és felhasználni mindent, ami a nemzeti öntudat, felvilágosodás és általában a nemzeti élet felélénkítésére és a földművelés, ipar és főleg a kereskedelem felvirágzására szolgálhat; 2. buzdít a nemzeti öltözet viselésére; 3. előadásokat, összejöveteleket, kirándulásokat és multságokat színielőadásokat és nemzeti ünnepeket rendez; 4. általában iskolákat és különösen földművelési, ipar- és kereskedelmi iskolákat állít fel és támogat; 5. könyvtárakat, nyilvános olvasótermeket és gyűjteményeket alapít; 6. gépeket, szerszámokat, mintákat oszt szét, kölcsönöz vagy szerez be; 7. pénzügyintézeteket, munkásegyleteket, elárúsító valamint biztosítási egyleteket létesít; 8. terjeszti a cseh-tót

népről való ismereteket és támogatja azokat, kik a cseh-tót népre vonatkozó ismereteket terjesztik.

Az alapszabályok szerint a politikai természetű ügyek a nevezett egylet tevékenységéből ki vannak zárva.

Ezek előrebocsátása után megjegyzem, hogy bár a nevezett új cseh-tót egyesület az alapszabályok értelmében csak osztrák területre és főleg a Morvaország délkeleti részén lakó cseh-tót népre terjeszti ki tevékenységét, de azért magyar nemzeti szempontból az új egylettel szemben való éber megfigyelés nagyon is indokoltnak látszik.

Ugyanis köztudomású dolog, hogy a távolabban fekvő prágai „Cseh-tót Egység” nevű szláv társulat az ő közreműködési céljai megvalósításának érdekében nemcsak Ausztriában működik, hanem működését kiterjesztette Magyarországon felvidéki tót lakosságú vármegyéire is, köztudomású dolog, hogy e vármegyék területén a prágai „Cseh-tót Egység” nevű egyesület működése a cseh-tót kölcsönösség eszméjének és a szláv öntudatnak erősítése által a magyar nemzeti törekvéseknek megvalósulására békítőlag hat, ami csakis a magyar kormánynak már tervbe vett nagyobb szabású intézkedéseinek létesítése által lesz kellőleg ellensúlyozható. Ugyanezen oknál fogva jogosan fel lehet tételezni, hogy a magyar határszáron fekvő Ungarisch-Bród központban „Cseh-tót Nemzeti Egység” név alatt működő új szláv egylet, mely nemcsak közművelődési, hanem ipari és kereskedelmi, sőt földművelési célokat is követ, e célok megvalósítása érdekében a cseh-tót népfaji és nyelvi rokonságnak ürügye alatt igyekezni fog tevékenységi körébe bevonni a tót ajkú felvidéki vármegyék területét is.

Nehogy tehát a prágai „Cseh-tót Egység” nevű társulat az ő fent vázolt magyarelles tevékenységének fejlesztéséhez az Ungarisch-Bródban múlt évben „Cseh-tót Nemzeti Egység” cím alatt megalakult új pánszláv egyletben segítő társat találjon, úgy akarom, hogy ezen új egyletnek az ő esetleg hazánkban észlelt működése már mindjárt kezdetben megbénítottassék.

Felkérem azért, hogy állandóan és legéberebb figyelemmel kísértetni sziveskedjék, vajon az ungarisch-bródi „Cseh-tót Nemzeti Egység” című pánszláv egylet általában közművelődési, de különösen földművelés, ipari vagy kereskedelmi téren nem létesített-e összeköttetéseket vagy nem bír-e a tagokkal a főispán úr vezetésére bízott vármegye területén.

Felkérem végül arra is, hogy e tekintetben szerzett észleleteiről engem minden egyes esetben sürgősen értesíteni sziveskedjék.

Budapesten, 1903. évi július hó 24-én

52

A függetlenségi ellenzék cikkbírálatai a Széll-kormány nemzetiségi politikájáról

A

1902 máj. 24

A függetlenségi sajtó a Széll-kormány nemzetiségi politikájáról¹

(Sz.) Ez az, ami nálunk nincs. Már hogy a patvarba is lenne, mikor nemrégiben a magyar kormányelnök kereken kijelentette, hogy nem ismer Magyarországon nemzetiségi kérdést. Az események azonban határozottan rácsafolnak. Mert hogy Magyarországon nagyon is van

¹ A cikk címe és lefőhelye: *Erélyes nemzetiségi politika*. E. 1902. 140. sz. — A Széll-kormány nemzetiségi politikáját támadó függetlenségi sajtóhangok közül l. még *Nemzetiségi órhelyen* (E. 1902. jún. 14; 161. sz.) és *A gyámoltalanság politikája* (E. 1902. aug. 30; 238. sz.) A cikkek a porosz jellegű „erélyes” nemzetiségi politika — Bánffy idején már megkísérelt — módszereinek alkalmazását követelik.